

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מא.

עין משפט נר מצוה

ב א ב מ"י פ"ז מהל
עבודת כוכבים הלכה ו
קמ"ג לאין כ"כ טו"ש פ"ד
ס"י קמ"ג ט"ז פ"א
ג ד ה מ"י ש"ס הלכה ז
טו"ש פ"ד ש"ס פ"ז:

וזכה נחא דנקט הכא באגדמתי של מלכים ולא קאמר באגדמתי
סתם וכן משמע צירושלמי דשל מלכים נעבדין יותר דקאמר סתם
אס דכר זרי שהוא של מלכים ד"ה אסור אס דכר זרי שהוא של
שולטנות ד"ה מותר אלא אן קיימינן בסתם ר"מ סבר סתמן של
מלכים וכו"ל סתמן של שולטנות

מי איכא למ"ד וכו'. מי שרו רצנן הא ודאי דכפריס למפלחניהו
עבדי להו דכני כפר לא עבדי לנוי: סתם כל העולם כולו.
לשון גנאי נקיט כלומר שרודה על כל: גדיל כליני. א (אומן שם
לי עטרה): יי אישסימא. שליח
מתנ"י הרי אלו מותרין. טעמא

א) [מוספתא רפ"ו],
ב) [בס"פ: ללכ"ב, ג) גדיל
שם אומן כליני עטרה
מחרי"ם, ד) בס"פ טו"ש
דבור: לכלל חילוף נלקח.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר שמואל
ובי' אית ליה נבי. עיין
לקמן דף מטו ע"ג מוס'
ד"ה לא:

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה הרי וכו'
דכי הווי שלימים ספק
עבדום עבדום לא עבדום:
ב) ד"ה אמר וכו' כשהו
שלימים אלא אפילו שזרי
וכו' כשהיתה שלימה
שבריה מותרין: ג) ד"ה
משום וכו' דוקא בעבודת
כוכבים הוא דמלא תבנית
וכו' אסורין וכו' אפי' כ
בשבר תבנית: ד) תוס'
ד"ה אמר רבה וכו' ורצנן
שבו ככל מקום דכפרי. י"ב
ולפי זה ה"מ למיפקי ליה
למיתני וכו' אומרים
אינן נעבדין כו' אלא
ויהשאר חסר: ה) א"ה
דגור רוצא דשאר מקומות.
י"ב ויש להקשות דלכ
מוכח דגבור פליגי דלכ
לא פליגי אלא ודל"מ

רבינו הגנאל

ואמר רבא מחלוקת ר'
אמרי והכמיס באגדמתי
השבו בפתח מדינה
דכריס דרבנן סברי לנוי
עבדי ליה אבל בשל
כפריס דברי הכל אסורין
לדמפלחניהו עבדי להו
וחכ"א אינו אסור אלא
מי שיש בידו מקל או
צפור או כדור מקל
כלי הוא ורודה העולם
כדור במקל. צפור שהתפשט
העולם כדור כדפישת
צפור. כדור נמי שהעולם
כדור כדור כדור
בידי אדם: תנא שהוסיפו
עליהן מי שבידו סייף
ועטרה וטבעת והוא ירדן
סבר סייף כמו לסטים
בעלמא ולבסוף ראו
שאין כוונת עשייתם אלא
שהורג העולם כדור בסייף
שלו והעטרה היא עטרת
מלכות. טבעת מעיקרא
סבור אישתימא פירוש
אישתימא אפטרופא
המבטא על האוצרות
וחותם נקרא אישתימא
ובסוף ראו כי כוונתם
כי חותם על כל אדם
מי למות מי לחיים תנא
אפילו צדור אפי' קיסם:
בעי רב איש תופש
בידו צואה מאי ועלתה
בתיקו: הוצא שברי
צלמים הרי אלו מותרין
אמר שמואל ואפילו שברי
עבודת כוכבים מותרין.
מצא תבנית יד או
תבנית רגל הרי אלו
אסורין מפני שכווצא

ולפ"ת קשה קצת דכי קאמר לקמן
סתמא כ"מ ה"מ למימר סתמא אפילו
כרצנן שהרי לא המירו אלא אנדרטי:
אמר רבה מחלוקת בשל כפריס
ובי'. לפוס ריהטא משמע

דמוקי פלוגמיהו ד"מ ורצנן בגזרת
שאר מקומות אטו אותו מקום והכי
פירושו מחלוקת בשל כפריס שהן
נעבדין במקומו דגורין בכל הכפריס
אטו אותו מקום דלף על גז דשאר
מקומות לא פלמי להו אלא לנוי עבדי
להו אסירי ורצנן לא גזרי שאר מקומות
דכפריס אצל בשל כריס דברי הכל
מוותרים בכל הכריס דכוולאו וכו'
עבדי להו אלא לנוי בעלמא ולא
גזרינן כריס אטו כפריס אצל ק"ק
הלשון דפריך ושל כפריס מי איכא
למ"ד לנוי עבדי להו ולא פריך כפריס
ודאי דבין לר"מ בין לר"מ כפריס
של שאר מקומות עבדי להו לנוי ולא
אסר זהו ר"מ אלא משום דגור אטו
של שאר מקומות ועוד קשה הא
דקאמר אצל של כריס ד"ה לנוי
עבדי להו משמע סתם מודו תרוייהו
לנוי עבדי להו הא דכל כפריס פליגי
אי עבדי לנוי אי למפלחניהו ולימית
דכולהו מודו דבמקומו של ר"מ עבדי
להו למפלחניהו והכי ה"ל למימר
מחלוקת בשל כפריס ר"מ גזר שאר
מקומות אטו אותו מקום ורצנן סברי
לא גזרינן אצל בשל כריס ודאי לנוי

אמר רבה מחלוקת בשל כפריס אבל בשל
כריס ד"ה מותרין מ"מ לנוי עבדי להו
ודכפריס מי איכא למ"ד לנוי קעברי להו
דכפריס ודאי למיפלחניהו עבדי להו אלא אי
אתמר הכי אתמר אמר רבה מחלוקת בשל
כריס "אבל בשל כפריס ד"ה אסורים:
וחכ"א אינן אסורין וכו': מקל שרודה את
עצמו תחת כל העולם כולו במקל: צפור
שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו
בצפור: כדור שתופש את עצמו תחת כל
העולם כולו ככדור תנא א"ה הוסיפו עליהן
סייף עטרה וטבעת סייף מעיקרא סבור
לכשים בעלמא ולבסוף סבור שהורג את
עצמו תחת כל העולם כולו עטרה מעיקרא
סבור גדיל כליני בעלמא ולבסוף סבור
כעטרה למלך טבעת מעיקרא סבור אישתימא
בעלמא ולבסוף סבור שחותם את עצמו
תחת כל העולם כולו למיתתו: רבן שמעון
בן גמליאל כו': תנא אפילו צדור אפי' קיסם

על צדום אפי' שזרי עבדום כוכבים.
לא תימא שזרי ללמים דוקא משום
דשמא לא עבדום מעולם אפי' כשהו
שלימים א) דאפי' שזרי עבדום כוכבים
שראינום שזרי עבדום כשהיתה שלימה
מוותרין דכיון דנשברה שזר אין עבדין
אותה: משום דקבעי למיתני סיפא
כו'. דאי תנא עבדום כוכבים הוה
אמינא דוקא א) עבדום כוכבים דמלא
תבנית יד או תבנית רגל דלמורה אצל
ללמים אפי' תבנית יד שרי להכי תנא
כריסא ללמים למימר דא"ע דשמא
לא עבדום אפי' א) לשכר חשב
כיון תבנית יד תיישינן וכשעומדין
על בסיסן דמוקים ליה לקמן ע"ג:
על

בעי רב איש תפשי בידו צואה מהו מי אמרינן כ"ע זילו באפיה כי צואה א"ד
הוא מיהו דזיל באפי כ"ע כצואה תיקו: מתנ"י המוצא ישברי צלמים הרי
אלו מותרין ימצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכווצא בהן
נעבד: גמ' אמר שמואל האפי' שברי עבודת כוכבים והאנן תנן שברי צלמים
ה"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים והא דקתני שברי צלמים משום דקבעי למיתני
סיפא מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכווצא בהן נעבד תנן
מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכווצא בו נעבד אמאי

עבדי להו פירושו מותרין בכל מקום וזכריס אפילו במקומו של ר"מ אסר להו בכל מקום
למפלחניהו עבדי להו (7) ורצנן שרו בכל מקום דכפרי לנוי עבדי להו אצל בשל כריס ד"ה לנוי בעלמא עבדי להו מותרין אסר להו כפריס
מי איכא למ"ד לנוי עבדי להו כלומר היאך תעלה על דעתך להעמיד מחלוקתם בשל כפריס ויחלקו רצנן על רבי מאיר לומר דכפריס
לנוי עבדי להו הא ודאי למפלחניהו עבדי להו אלא אי אתמר הכי אתמר מחלוקת בשל כריס דהנהו עבדי לנוי אלא ר"מ אסר בכל הכריס
(ה) דגור רוצא דשאר מקומות שאין נעבדין כלל אטו מקומות דנעבדין אף בכריס פעם אחת בשנה ורצנן לא גזרי רוצא אטו מיעוטא
אצל בשל כפריס ד"ה אסורין דכולהו כפריס למפלחניהו עבדו: בברור. שהעולם עגול כדאימא צירושלמי שאלכסדרוס מוקדון עלה
למעלה עד שראה כל העולם כדכדור ואת הים כקערה פ"י א) אוקינוס שמקיף את כל העולם: אמר שמואל ואפי"ו שברי עבודת כוכבים
מוותרין. נראה לר"י כי שמואל שסובר שזרי עבדום כוכבים מותרין א) אית ליה נמי עבדות כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת כרצנ"ל
ורצנ"ל דקאמר עבדות כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת אית ליה נמי דמלא שזרי עבדות כוכבים מותרין ותרוייהו חד טעמא אית להו
וכן משמע בסמוך דרבי יוחנן מוסיף לרצנ"ל דהמואל שזרי עבדום כוכבים הרי אלו מותרין משמע הא שזרי עבדות כוכבים אסורין ומוכח
מיניה דעבדות כוכבים שנשתברה מאיליה אסורה ורצנ"ל אית ליה דשזרי עבדות כוכבים מותרים משום דסבר עבדות כוכבים שנשתברה (1)
מותרת וה"פ דמילתיה דשמואל ואפי' שזרי עבדות כוכבים כלומר לאו דוקא שזרי ללמים שרי משום ספק ספיקא דלימור לא עבדום ואת"ל
עבדום אימר בטלוס אלא אף שזרי עבדות כוכבים דודאי עבדות מותרין דכיון דאי ידעי צודאי שנשתברה מאיליה מותרת א"כ סתם שזריס
מוותרין דרוב שזרימיה הווי ביטול דטפי שפיה שזרי עבד כוכבים או שנשתברה מאיליה משזרימיה ישראל דודאי אמרי אילו שזרימיה
ישראל לא היה מניחה שם אלא היה מצברה לגמרי מן העולם ופריך ליה תלמודא והאנן שזרי ללמים תנן דמשמע דוקא (1) ללמים דאיכא
ספק ספיקא אצל לא שזרי עבדות כוכבים דאי ס"ד שזרי עבדות כוכבים נמי מותרין היה לו לשנות שזרי עבדות כוכבים דהווי חידוש
טפי אלא ודאי מדשזרימיה לשזרי עבדות כוכבים ונקט שזרי ללמים דוקא קמי שזרי עבדות כוכבים אסורים משום דודאי עבדה ומי
יימר דבטלוס ומסיקת ה"ה דלף שזרי עבדות כוכבים מותרין ואין לחלק בשזרימיה והא דקתני שזרי ללמים משום דקבעי למיתני סיפא
מלא תבנית יד או רגל של ללמים אסורין והיטב יש לידע שזריס של ללמים מלא נקטי מידי צדיהו ואסורין לר"מ משום שאינם שזריס גמורים
דלמיקו לה שמואל בעומדין על בסיסן ואס נקט שזרי עבדות כוכבים כריסא הוה אמינא דוקא תבנית יד ורגל דעבדות כוכבים אסורין
מפני שכהיתה שלימה היתה נעבדת תדיר והרבה הן שהיו משתחווים ליד או לרגל צפני עמנן כשהיו מחזירים הלכך גם כשנפרד לא
נתבטל מאחר שהוא (2) דבר שלם שעומד על בסיסו
והרגל שלה היו נעבדין לצדס אף במחוצר כלל אס כן כשנפרדו נתבטלו לגמרי ומשום הכי נקט שזרי ללמים ואת"מ היה לו להשמיענו היתר
שזרי עבדות כוכבים דכה דהיתירא עדיף וי"ל דלאן ודאי כח דאסורה תבנית יד ורגל דללמים עדיף כי טעם גדול היה לנו להמיר
דכפריסין דמחויקין להו למצוטלין הואיל ופק בחיבורן לא היו נעבדין מעולם וזמה שלא (2) שראה כלל במשנתנו היתר שזרי עבדות כוכבים
לא הפסדנו כלום כי יש ללמדו ממשנתנו שאין לחלק כמו שפירש הטעם בדברי שמואל: ד"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים וכו'. הא דלא
משני הכא כמו שתיך בסמוך על תיובתא דרבי יוחנן דמשני רצנ"ל משום דלתי למידק הא ללמים עמנן אסורין וסתמא כ"מ לאותו תירוך
לא שייך כאן על מה שהקשינו לשמואל דשמואל אמתימין קאי ומוקי לה כ"מ ואומר דלר"מ א"ע דחידוש הוא דשזריס מותר לאו חידוש
הוא כ"כ בשזרי ללמים (1) אלא ודאי דלף שזרי עבדות כוכבים עמנא מותרים דאיכא נמי כוונה ספיקות דכפריסית ומקשינן ליה כיון דלף
שזרי עבדות כוכבים מותרים אמאי שזרימיה ונקט שזרי ללמים דודאי אין לו להניח חידוש היתר שזריס דאיידין בהן להשמיענו חידוש אסור
ללמים דלא איירינן מיניהו ומשום הכי קא משני דטוב לו להניח חידוש היתר עבדות כוכבים להשמיענו חידוש אסור דללמים גופייהו תבנית
יד ורגל דכפריסית דמילא לשזריס אצל בתר הכי מוקי לה כרצנן א"כ שזרי ללמים לגופייהו לא אצטריך כלל כאשר אפשר לקמן:
והא

עבדי להו פירושו מותרין בכל מקום וזכריס אפילו במקומו של ר"מ אסר להו בכל מקום
למפלחניהו עבדי להו (7) ורצנן שרו בכל מקום דכפרי לנוי עבדי להו אצל בשל כריס ד"ה לנוי בעלמא עבדי להו מותרין אסר להו כפריס
מי איכא למ"ד לנוי עבדי להו כלומר היאך תעלה על דעתך להעמיד מחלוקתם בשל כפריס ויחלקו רצנן על רבי מאיר לומר דכפריס
לנוי עבדי להו הא ודאי למפלחניהו עבדי להו אלא אי אתמר הכי אתמר מחלוקת בשל כריס דהנהו עבדי לנוי אלא ר"מ אסר בכל הכריס
(ה) דגור רוצא דשאר מקומות שאין נעבדין כלל אטו מקומות דנעבדין אף בכריס פעם אחת בשנה ורצנן לא גזרי רוצא אטו מיעוטא
אצל בשל כפריס ד"ה אסורין דכולהו כפריס למפלחניהו עבדו: בברור. שהעולם עגול כדאימא צירושלמי שאלכסדרוס מוקדון עלה
למעלה עד שראה כל העולם כדכדור ואת הים כקערה פ"י א) אוקינוס שמקיף את כל העולם: אמר שמואל ואפי"ו שברי עבודת כוכבים
מוותרין. נראה לר"י כי שמואל שסובר שזרי עבדום כוכבים מותרין א) אית ליה נמי עבדות כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת כרצנ"ל
ורצנ"ל דקאמר עבדות כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת אית ליה נמי דמלא שזרי עבדות כוכבים מותרין ותרוייהו חד טעמא אית להו
וכן משמע בסמוך דרבי יוחנן מוסיף לרצנ"ל דהמואל שזרי עבדום כוכבים הרי אלו מותרין משמע הא שזרי עבדות כוכבים אסורין ומוכח
מיניה דעבדות כוכבים שנשתברה מאיליה אסורה ורצנ"ל אית ליה דשזרי עבדות כוכבים מותרים משום דסבר עבדות כוכבים שנשתברה (1)
מותרת וה"פ דמילתיה דשמואל ואפי' שזרי עבדות כוכבים כלומר לאו דוקא שזרי ללמים שרי משום ספק ספיקא דלימור לא עבדום ואת"ל
עבדום אימר בטלוס אלא אף שזרי עבדות כוכבים דודאי עבדות מותרין דכיון דאי ידעי צודאי שנשתברה מאיליה מותרת א"כ סתם שזריס
מוותרין דרוב שזרימיה הווי ביטול דטפי שפיה שזרי עבד כוכבים או שנשתברה מאיליה משזרימיה ישראל דודאי אמרי אילו שזרימיה
ישראל לא היה מניחה שם אלא היה מצברה לגמרי מן העולם ופריך ליה תלמודא והאנן שזרי ללמים תנן דמשמע דוקא (1) ללמים דאיכא
ספק ספיקא אצל לא שזרי עבדות כוכבים דאי ס"ד שזרי עבדות כוכבים נמי מותרין היה לו לשנות שזרי עבדות כוכבים דהווי חידוש
טפי אלא ודאי מדשזרימיה לשזרי עבדות כוכבים ונקט שזרי ללמים דוקא קמי שזרי עבדות כוכבים אסורים משום דודאי עבדה ומי
יימר דבטלוס ומסיקת ה"ה דלף שזרי עבדות כוכבים מותרין ואין לחלק בשזרימיה והא דקתני שזרי ללמים משום דקבעי למיתני סיפא
מלא תבנית יד או רגל של ללמים אסורין והיטב יש לידע שזריס של ללמים מלא נקטי מידי צדיהו ואסורין לר"מ משום שאינם שזריס גמורים
דלמיקו לה שמואל בעומדין על בסיסן ואס נקט שזרי עבדות כוכבים כריסא הוה אמינא דוקא תבנית יד ורגל דעבדות כוכבים אסורין
מפני שכהיתה שלימה היתה נעבדת תדיר והרבה הן שהיו משתחווים ליד או לרגל צפני עמנן כשהיו מחזירים הלכך גם כשנפרד לא
נתבטל מאחר שהוא (2) דבר שלם שעומד על בסיסו
והרגל שלה היו נעבדין לצדס אף במחוצר כלל אס כן כשנפרדו נתבטלו לגמרי ומשום הכי נקט שזרי ללמים ואת"מ היה לו להשמיענו היתר
שזרי עבדות כוכבים דכה דהיתירא עדיף וי"ל דלאן ודאי כח דאסורה תבנית יד ורגל דללמים עדיף כי טעם גדול היה לנו להמיר
דכפריסין דמחויקין להו למצוטלין הואיל ופק בחיבורן לא היו נעבדין מעולם וזמה שלא (2) שראה כלל במשנתנו היתר שזרי עבדות כוכבים
לא הפסדנו כלום כי יש ללמדו ממשנתנו שאין לחלק כמו שפירש הטעם בדברי שמואל: ד"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים וכו'. הא דלא
משני הכא כמו שתיך בסמוך על תיובתא דרבי יוחנן דמשני רצנ"ל משום דלתי למידק הא ללמים עמנן אסורין וסתמא כ"מ לאותו תירוך
לא שייך כאן על מה שהקשינו לשמואל דשמואל אמתימין קאי ומוקי לה כ"מ ואומר דלר"מ א"ע דחידוש הוא דשזריס מותר לאו חידוש
הוא כ"כ בשזרי ללמים (1) אלא ודאי דלף שזרי עבדות כוכבים עמנא מותרים דאיכא נמי כוונה ספיקות דכפריסית ומקשינן ליה כיון דלף
שזרי עבדות כוכבים מותרים אמאי שזרימיה ונקט שזרי ללמים דודאי אין לו להניח חידוש היתר שזריס דאיידין בהן להשמיענו חידוש אסור
ללמים דלא איירינן מיניהו ומשום הכי קא משני דטוב לו להניח חידוש היתר עבדות כוכבים להשמיענו חידוש אסור דללמים גופייהו תבנית
יד ורגל דכפריסית דמילא לשזריס אצל בתר הכי מוקי לה כרצנן א"כ שזרי ללמים לגופייהו לא אצטריך כלל כאשר אפשר לקמן:
והא

בשן) כריס למפלחניהו
עבדי להו בכל מקום ורצנן
כולהו לנוי עבדי להו וי"ל
ד"כ קשה איכא מי איכא
למ"ד כולהו למפלחניהו
עבדי להו ודאי נמי לנוי
עבדי להו אצל כי אוקינוס
דגמור פליגי אחי שפיר
דלכע עבדי להו אלא
דבמקומו של ר"מ נעבדין
פעם אחת בשנה ויהשאר
חסר: (1) ד"ה אמר
שמואל וכו' שנשתברה
מאליה מותרת וה"פ:
(1) בא"ד דמשמע דוקא
שברי ללמים: (2) בא"ד
מאחר שהוא נראה דבר
שלם שעומד על בסיסו
כ"ל ותיבת ללם נמחק:
(3) בא"ד וזמה שלא
שנה כלל: (4) ד"ה ה"ה
דלפלו וכו' כ"כ בשזרי
ללמים דלף שברי עבדות
כוכבים עמנא מותרין כ"ל
ותיבת אלא ודאי נמחק: